
Knut Kjeldstadli

Var direktør Worm Lund ved Folldals verk en outsider i det gode borgerskapet?

I det siste tiåret har historikerne diskutert bl.a. i TFAH når i mellomkrigstida arbeiderbevegelsen og mer spesielt fagbevegelsen ble innstilt på et faktisk samarbeid med arbeidskjøperne. I de siste åra har diskusjonen gått mer på når arbeidskjøpernes organisasjoner ble innstilt på å samarbeide med Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon.

Et underpunkt i diskusjonen har angått Folldalskonflikten 1929–31. Den stod som kjent om retten til fagorganisering. Undertegnede har hevdet at den viste at det ikke var generelt samarbeid mellom fagbevegelsen og arbeidsgiverorganisasjonene før tidligst 1931. Gudmund Moren har med støtte i Terje Bakkens hovedoppgave hevdet at direktør Worm Lund førte en outsiderpolitikk i øynene til statsmyndighetene, andre arbeidsgivere og verkets engelske direksjon.¹

Spørsmålet er i hvilken grad andre arbeidsgivere virkelig anså Worm Lund som en urimelig steil bedriftsleder som de egentlig ikke ville assosiere seg med?

I november 1930 ble følgende konfidensielle rundskriv sendt til norske industribedrifter:²

OPROP

Næringslivets støtte til Foldals Verk

Gjennem dagspressen vil det være bekjent, at Foldals Verk har været i åpen konflikt i 1½ år. Kampen med arbeiderorganisasjonen gjelder spørsmål av stor betydning for industrien.

Foruten med arbeiderorganisasjonen står Foldal i motsetningsforhold til Trondhjems kommune, hvis majoritet innen formannskapet har gjort felles sak med arbeiderorganisasjonen ved å utestenge Foldal fra havnen. Også her dreier striden sig om spørsmål av uhyre rekkevidde for industrien og skipsfarten.

Foldal kjemper for arbeidets frihet, hvilken er av grunnleggende betydning for hele det norske næringsliv.

I denne kamp har Foldal hittil stått helt alene uten støtte fra noget hold, og kampen er ennå ikke sluttført. Foldals resurser er imidlertid uttømt, og økonomisk støtte er derfor påtrengende nødvendig.

Foldal oppgir, at for å sette bedriften istand til økonomisk å kunne gjennomføre sitt program trenges ca. kr. 120.000,-

Norsk næringsliv er direkte interessert i og æresforpliktet til å skaffe disse kr. 120.000,-, og vi undertegnede tillater oss derfor herved å oppfordre til tegning av beløpet. De tegnede beløp bedes innbetalt til

Bergverkernes Landssammenslutning, Drammensveien 4 IV, Oslo, som har påtatt sig å kvittere for summene samt utbetale dem til Foldals Verk.

Som en ser, poengteres at Foldals Verk's sak var «hele det norske næringslivs sak». Nå var ikke dette så mye å legge brett på, dersom oppropet kom fra en marginal, stridbar sekt blant arbeidsgiverne, eventuelt fra Bergverkernes Landssammenslutning, som følte seg moralsk forpliktet til å stå solidarisk med et medlem.

Men hvem var underskriverne?

Alf Monrad Aas, direktør i A/S Elektrokemisk, formann i Elektrokemisk Arbeidsgiverforening, medlem av Norsk Arbeidsgiverforenings (NAF) sentralstyre fra 1928,

Fredrik H. Behrens, direktør i A/S Sydvaranger, styremedlem i Bergverkernes Landssammenslutning siden 1922, medlem av hovedstyret i Norsk Industriforbund (NIF) siden 1930, fra 1933 medlem av arbeidsutvalget,

Bjarne Eriksen, direktør i Norsk Hydro,

Anders Grøndahl, eier av Grøndahl & Søn (Oslo), medlem av NAFs sentralstyre 1914 –, nestformann NAF 1914–17, styremedlem i Norsk Håndverkerforbund 1919–29, formann i Den Norske Boktrykkerforening siden 1926,

Johan Throne Holst, direktør i A/S Freia, president i NIF 1930–33,

Eskild Jensen, direktør ved A/S De Norske Melkefabrikker (Oslo), medlem av NIFs hovedstyre 1924–27, fra 1931 medlem av NAFs sentralstyre,

Per Kure, direktør i A/S Per Kure (Oslo), formann i Mekaniske Verksteders Landsforening 1920–22, 1927–33,

Vilhelm B. Lange, direktør The Bede Metal & Chemical Ltd (Ålen), styremedlem, viseformann og formann i Bergverkernes Landssammenslutning siden 1916, medlem av NAFs sentralstyre 1917–34,

Hans B. Peterson, leder for M. Peterson & Søn A/S (Moss), formann i De Norske Papirfabrikanter Forening 1913–20, 1922–27, president i NIF 1927–30,

Chr. Schou, eier av Hjula Væveri (Oslo), formann i De norske Tekstilfabrikanter Hovedforening 1923–31, medlem av NAFs arbeidsutvalg 1918–33.

I sum betyr dette at oppropet var underskrevet av sentrale tillitsvalgte innen industrigreinene bergverk, jern- og metallindustri, elektrokjemisk, grafisk, nærings- og nytelsesmidler, treforedling og tekstil. Kretsen talte også de fremste tillitsvalgte i Norges Industriforbund, og sentrale tillitsvalgte i Norsk Arbeidsgiverforening og Norges Håndverkerforbund. Via Petersons underskrift kom også papirfabrikkene med; deres organisasjon stod utenfor NAF.

Fra annet hold vet vi at en bedrift som Kværner Brug fulgte

oppfordringen og bevilget til Folldal.³ Kværners direktør Sverre Diesen var medlem av NAFs sentralstyre fra 1926–34 og bl.a. viseformann og formann i MVLs faglige styre 1927–33 (MVL var til 1933 delt i en arbeidsgiveravdeling og en faglig avdeling).

Støtte Foldals Verk gjorde også Christiania Spigerverk, hvis direktør Gunnar Schjelderup hadde tillitsverv innen NIF og MVLs bransjeforeninger. Ja, Spigerverket bevilget trass i bedriftens meget vanskelige økonomiske situasjon. Det var på denne tida tale om å legge den ned. For å få lov til dette, måtte Spigerverkets bankforbindelse klarere bevilgningen. Og Den Norske Creditbank fant også at støtte til Folldal var så viktig at pengene burde gis. – Ironisk nok bevilget også Nydalens Jern- og metallarbeiderforening, som organiserte arbeiderne på Spigerverket, til Folldal. Men de ga til den andre sida i konflikten.⁴

Sagt litt annerledes: Det er vanskelig å tenke seg en mer representativ krets av talsmenn for norsk industri, innbefattet dens sterkeste og mest moderne deler. Som en ser, rykket folk også opp til nye toppverv etter dette oppropet. De kan på ingen måte ha blitt diskreditert av denne aksjonen.

Nå skal en ikke trekke for store veksler på et enkelt dokument. Oppropet sier ikke noe avgjørende om den generelle utviklingen av samarbeidsviljen blant arbeidsgiverne. Men det sier iallfall at Worm Lund, som sloss for «arbeidets frihet» og mot retten til kollektiv avtale, ingen outsider var.

Noter

- 1 Knut Kjeldstadli, «Tranmælsme», i *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*, 2, 1980; Gudmund Moren, «Kamp, men for samarbeid?», i *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*, 2, 1981; Terje Bekken, «Folldalskonflikten 1929–1931», i *Tidsskrift for arbeiderbevegelsens historie*, 1, 1977
- 2 Skriv i Kværner Brugs arkiv
- 3 Styrebeslutninger. Kværner Brugs arkiv
- 4 Christiania Spigerverk: Styreprotokoll, 19/12–1930, 6/1–1931. Både på Spigerverket og Kværner bevilget styrene også til organisasjoner som Samfundshjelpen, Samfundsvernet og Norges Borgerlige Arbeiderorganisation